

Open brief aan minister Henk Kamp

Geachte minister Kamp, beste Henk,

Reden dat ik het waag je hier te tutoyeren - mijn brieven adresseer ik altijd aan “Zijne Excellentie - is dat jij en ik allebei van motorfietsen houden en dat daar het begin ligt van deze blog. Want ik hoop dat je, als liefhebber van motorfietsen, ooit, net als ik, dat befaamde boek las van Robert Pirsing, *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance* (1974). Minder bekend is een tweede boek van Pirsing, *Lila: An Enquiry into Morals*, maar dat gaat dan ook niet over motorfietsen. Toch staat juist in dat tweede boek een verhaaltje dat mij heel relevant lijkt voor een onderwerp waar je als minister dagelijks mee worstelt: de energietransitie.

Het gaat over het bouwen van een nieuwe fabriek. Pirsing betoogt dat als je echt een nieuwe fabriek wilt bouwen, je bereid moet zijn oude paradigma’s over boord te zetten en op zoek te gaan naar nieuwe die passen bij de tijd. Doe je dat niet – eerst op zoek gaan naar nieuwe, actuele paradigma’s – dan bouw je alleen maar een “nieuwe oude fabriek” in plaats van een “nieuwe nieuwe fabriek”. Welnu, één en andermaal heb je als minister betoogd dat de energietransitie de wereld op z’n kop zal zetten en de samenleving ingrijpend zal veranderen – terecht! En dus zal je het met me eens zijn dat we moeten gaan werken aan een “nieuwe nieuwe fabriek”: een radicaal ander energiesysteem. Maar hoe zit het met de nieuwe paradigma’s die daarvoor nodig zijn? Hebben we die? En als we die nieuwe paradigma’s nog niet hebben, zijn we dan niet bezig met het bouwen van een “nieuwe oude fabriek” in plaats van met bouwen aan die “nieuwe nieuwe fabriek”? Waarvan elk weldenkend mens weet dat hij dringend nodig is voor het welzijn en de welvaart van komende generaties.

Je staat bekend als een vasthoudend mens – ooit vergeleek je jezelf met een locomotief die, eenmaal op stoom, doordendert. Dat klinkt niet als iemand die snel oude paradigma’s over boord gooit en op zoek gaat naar nieuwe. Toch, je ministerschap gaat z’n laatste jaar in en je hebt al aangekondigd niet meer beschikbaar te zijn voor een volgende ronde. Dus, zou ik zeggen, is er juist nu ruimte om het onverwachte te gaan doen en op zoek te gaan naar nieuwe paradigma’s. Zodat mensen die over een paar jaar terugkijken op de energietransitie kunnen zeggen dat er in het laatste jaar van Henk Kamp een begin is gemaakt met een andere manier van denken en een andere aanpak. En met echte resultaten!

Probleem met het op zoek gaan naar nieuwe en actuele paradigma’s is dat je niet weet wat ze zijn en waar je ze moet zoeken. Dus zit er niets anders op dan het te benaderen als een mooie zwerftocht op de motorfiets: op pad gaan met een open mind en zonder vaste bestemming, een route kiezen langs plekken waar je hoopt inspiratie vinden en – vooral – je ogen en oren goed de kost geven. En als het de ene keer niet lukt, dan lukt het bij een volgende tocht misschien wel. Als je nu denkt “Klinkt mooi, maar hoe doe je het in de praktijk?”, dan heb ik een verrassing voor je. Of je het je realiseert of niet, in feite ben je al bezig met die zoektocht naar nieuwe paradigma’s en dus is wat ik hier voorstel helemaal niet zo nieuw en radicaal als het op het eerste gezicht lijkt.

Ten eerste, je bent al van plan een brede maatschappelijke “Energiedialoog” te organiseren en, ten tweede, je bent ook al van plan – schreef je aan de Tweede Kamer – om bij grootschalige energieprojecten gebruik te gaan maken van “Omgevingsmanagement”. Met alle verschillen: beide hebben gemeen dat burgers zich kunnen uitspreken over, en betrokken worden bij, het energiebeleid of plannen voor energieprojecten. En dus heb je al een paar initiatieven op de rails gezet die zich prima lenen om op zoek te gaan naar nieuwe paradigma’s. Het “enige” waarvoor je moet zorgen is dat er in die initiatieven ruimte en middelen zijn voor nieuwkomers en voor mensen en organisaties met nieuwe ideeën, zowel inhoudelijk (waarop moeten we inzetten in het energiebeleid?), als procesmatig (hoe gaan we het aanpakken?). Of we dan die nieuwe paradigma’s zullen vinden is bepaald niet zeker, maar zeker is wel dat we ze nooit zullen tegenkomen als we niet op zoek gaan. Met als gevolg dat we bezig zullen blijven met het bouwen van nieuwe oude fabrieken.

Lijkt niet al te moeilijk – “gewoon wat nieuwe mensen er bij halen” - maar vergis je niet want reken maar dat de gevestigde belangen – de partijen die al jaren aan tafel zitten - er alles aan zullen doen om die Energiedialoog en dat Omgevingsmanagement naar hun hand te zetten en het te gebruiken als zeepkist om nogmaals te pleiten voor alles waarvoor ze al jarenlang pleiten. Voor de oude paradigma’s dus. En, eerlijk gezegd, vermoed ik dat er ook in de Haagse politiek en ambtenarij krachten zijn die er net zo over denken en die de Energiedialoog en Omgevingsmanagement vooral zien als een gelegenheid zijn om oude stokpaarden weer van stal te halen.

Wat je dus moet doen is niet alleen ruimte geven aan nieuwe gezichten en ideeën, maar ook voorkomen dat de Energiedialoog en Omgevingsmanagement gekaapt worden door de gevestigde belangen. Waarbij ik Greenpeace, Urgenda en andere natuur- en milieuorganisaties, etc. net zo zeer tot de gevestigde belangen reken als Shell, Eneco, Nam, etc. Je weet beter dan ik wat al jarenlang de boodschap is van al die gevestigde belangen en dat ze altijd ageren vanuit het eigen perspectief op de wereld, dus altijd vanuit de eigen paradigma’s. Is Greenpeace bereid na te denken over kernenergie? Is Shell bereid wat anders te doen dan grootschalig overstappen op LNG? Gevestigde belangen: ze staan voor de oude paradigma’s en dus blijven ze bezig met het bouwen van nieuwe oude fabrieken. Jij ook als je alleen bij hen je oor te luisteren legt.

En dus geef ik je het volgende in overweging: laat de gevestigde belangen hun ding doen (desnoods tekenen ze een nieuw Energieakkoord of zoiets), maar gebruik de Energiedialoog en Omgevingsmanagement ook als breekijzer om de burgers van dit land te betrekken en te mobiliseren – nee, juist niet via al die gevestigde organisaties, maar rechtstreeks. Want alleen zo is er kans op het vinden van nieuwe paradigma’s: met nieuwe mensen, nieuwe organisaties en – hopelijk – nieuwe ideeën. Natuurlijk willen en kunnen niet alle burgers van dit land meedoen aan de Energiedialoog of Omgevingsmanagement (het SCP schreef daarover behartigenswaardige woorden), maar één van de zegeningen van deze tijd is dat het mogelijk is in korte tijd een grote groep mensen te bereiken, te informeren en met elkaar in gesprek te laten gaan. Nee, nu niet gaan denken aan internetfora waar iedereen, iedereen voor rotte vis en erger uitmaakt, maar aan een strak georganiseerde ICT-omgeving waar mensen niet alleen hun mening kunnen geven, maar waar ze ook keuzes moeten maken. Waar ze niet alleen maar vrijblijvend “tegen” kunnen zijn, maar waar ze ook verantwoordelijkheid moeten nemen door ergens “voor” te zijn.

Zo’n proces staat en valt met de goede vragen. Die vragen moeten toekomstgericht zijn en mensen moeten er zich mee kunnen identificeren. En ze moeten zich ook niet richten op de Haagse beleidsagenda want dan sluipen de oude paradigma’s weer naar binnen. Dus niet (bijvoorbeeld): “Hoe halen we de 14 duurzame energie doelstelling van de EU?”, maar wel (bijvoorbeeld): “Wat is de beste manier om de CO2 uitstoot te verminderen met de technologische middelen die we nu en in de nabije toekomst kunnen inzetten?” Ik weet zeker dat een groep geïnformeerde burgers bij die laatste vraag met andere antwoorden komt dan de gevestigde belangen. En daar ging het toch om: nieuwe

vragen, nieuwe ideeën en uiteindelijk nieuwe paradigma's? Voor de nieuwe nieuwe fabriek die de energietransitie nodig heeft.

Natuurlijk zijn er tal van andere vragen te bedenken en natuurlijk zijn er vele beren op de weg, maar waarom niet de stap gezet? Waarom in elk geval niet de poging gedaan? Het kost hoogstens wat geld, het politieke afbraakrisico is beperkt en de kans dat er wat moois uitkomt is alleszins reëel. Maar dan wel vanaf het begin consistent zijn en dit idee dus niet gaan uitwerken in samenspraak met de gevestigde orde – de Haagse politieke en ambtelijke wereld, medeoverheden, de diverse brancheorganisaties uit de energiesector, natuur- en milieuorganisaties, etc. – maar vanaf het begin met nieuwe mensen en nieuwe organisaties. En mochten jij en je ambtenaren niet weten wie ze dan moeten benaderen: ik kom graag een keer praten, maar er zijn tal van burgerinitiatieven die in de praktijk brengen wat ik hier preek.

Met vriendelijke groet

Albert Koers
Triumph Thunderbird 1957